

❁ An Lúibín ❁

17 Bealtaine 2007

Diúltú don tumoideachas

The Irish Minister for Education has decided to put an end to total immersion education through Irish in infant classes in all Gaelscoileanna, despite the recommendation of the relevant authorities. Total immersion has not received unqualified support, but the evidence would indicate that it is very successful; there is no evidence that it harms the children's English, and Gaelscoileanna are above the average in academic achievement. It is likely that the Minister's decision will be challenged in the courts. Below is an open letter from Pádraig Mac Fhearghusa, author, experienced teacher and editor of the Irish-language periodical Feasta (www.feasta.ie).

*****

Tá cinneadh déanta ag an Aire Oideachais, sula n-éiríonn sí as oifig, deireadh a chur go praiticiúil le luath-thumoideachas iomlán trí Ghaeilge sna ranganna naíonán sna gaelscoileanna ar fud an stáit, in ainneoin a bhfuil molta ag an NCCA. (Cork Examiner, 14 Bealtaine '07. etc.)

Seo príomh-iarracht an Aire múineadh na Gaeilge a fheabhsú, an ea?

Meabhraímis go n-aithnítear go hidirnáisiúnta go n-éiríonn ar fheabhas leis an luath-thumoideachas iomlán, nach bhfuil iachall ar dhuine ar bith páiste a chur go dtí Gaelscoil munar mian leo, agus cuimhnímis freisin go bhfuil na torthaí oideachais i mBéarla i ngaelscoileanna níos airde ná an meán náisiúnta, mar is eol don Aire.

Tuigeann an tAire, chomh maith, go gcosnófar prionsabal an luath-thumoideachais iomláin sa chúirt, ach ní léir go gcuireann sé seo isteach uirthi, nó b'fhéidir go n-éiríonn an té a bhíonn rófhada in oifig sotallach.

Pé polaitíocht atá agat, áfach, déan teagmháil le do chuid iarrthóirí áitiúla láithreach, agus cosnaigh ceart scoileanna náisiúnta lán-Ghaeilge ar an luath-thumoideachas iomlán a roghnú sna naíonáin, i dtreo go mbeidh an rgha oideachais seo ar fáil don tuismitheoir.

Ba chóir go gcuirfí in iúl don Aire go bhfuil sí ag cur feirge ar a lán daoine – ar thuismitheoirí, coistí bunaithe agus ar chairde scoileanna eagsúla - agus nach gceadófar do roinnt bheag daoine cúl a chur ar an dul chun cinn atá déanta san oideachas lánGhaeilge ó na seachtóidí i leith.

Mar bhunaitheoir agus mar chathaoirleach ar Ghaelscoil Mhic Easmainn ar feadh cúig bliana déag, 1978 - 1993, tá iompar na Roinne Oideachais i leith luath-thumoideachais iomláin le blianta beaga anuas náireach, dar liom. Molaim Bord Ghaelscoil Mhic Easmainn i dTrá Lí as a seasamh proifisiúnta ar son éiteas na scoile, agus iarraim ar gach aon duine atá tiomanta do thodhchaí na Gaelge cur ar son na ngaelscoileanna a chleachtann luath-thumoideachas iomlán.

Cuimhnigh go bhfuil an tAire seo tar éis dul in aghaidh mholtaí na Comhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta (NCCA), gan aon chúis mhaith. An féidir leis an Aire tagairt d'aon ghiota taighde, náisiúnta nó idirnáisiúnta, a thacaíonn lena tátal go bhfuil droch-

thionchar ag an luath-thumoideachas iomlán sa dara teanga ar thorthaí sa Bhéarla? Nó an gceadófar di a cuid oilc réamhthoghcháin a ídiú ar ghaelscoileanna rathúla, cé go bhfuil a fhios aici go bhfuil drochbhonn dlí faoina haidhm deireadh a chur leis an luath-thumoideachas iomlán sna ranganna naíonán.

B'fhearr di cloí leis an gcéad phrionsabal foghlama teanga - éisteacht. D'fhéadfadh sí eisteacht, mar shampla, lena bhfuil le rá i dTuarascáil Harris, a foilsíodh le déanaí, ar an ábhar. Ní hamháin san, toisc droch-bhonn dlí a bheith faoina bhfuil beartaithe aici, ní ghlacfaidh scoileanna a chloíonn leis an gcleachtas is fearr i gcúrsaí tumoideachais iomláin leis an mbac atá á chur aici orthu.

Pádraig Mac Fhearghusa

Is bunaitheoir agus iar-chathaoirleach ar Ghaelscoil Mhic Easmainn, Trá Lí, é Pádraig Mac Fhearghusa, eagarthóir FEASTA. Chaith sé treimhsí mar bhunmhúinteoir agus mar mheánmhúinteoir.

Foclóir nua

A new English-Irish dictionary is to be created, and staff are being recruited. The new is needed, but let us not forget the old.

Níl a fhios againn an mbeidh deireadh choíche le Tionscadal an Fhoclóra Béarla-Gaeilge. (Ní bheidh, is dócha – agus cé tá ag obair ar an bhfoclóir Gaeilge-Gaeilge?) Cibé scéal é, deirtear go bhfuil Foras na Gaeilge ar lorg eagarthóra don Tionscadal, agus Céim a Dó rompu amach. Tá bainisteoir ceaptha acu agus Máistreacht san Aistriúchán (Gaeilge agus Fraincis) aige. Níl a fhios againn an bhfuil na cáilíochtaí céanna ag teastáil ó thaobh na heagarthóireachta de nó an ndéanfaidh fosc lom foclóireachta an gnó.

Ní bheidh an Foras díomhaoin idir an dá linn. Beidh dhá chúrsa san fhoclóireacht dhátheangach i mBéal Feirste agus i gCorcaigh ar siúl acu, agus beidh siad ag bailiú foireann cáilithe le chéile.

Beidh os cionn 50,000 ceannfhocal san fhoclóir nua, agus bainfear tairbhe as an ríomhaire, áis nach raibh ag Tomás de Bhaldraithe agus a fhoireann sna caogaidí lena gcuid stialla páipéir. Ní deacair stiall a ligean ar lár, ach is saghas glac-a-bhfaighir é an ríomhaire, cé nach mbeadh a fhios agat an gcuirfeadh sin dlús mór leis an obair.

Níl d'fhoclóir cuimsitheach Béarla-Gaeilge go fóill ann ach foclóir de Bhaldraithe, saothar atá cosúil leis an *Shorter Oxford* ach nach ndearnadh aon athcheartú air ón uair a cuireadh amach é. Ní hé go bhfuil sé gan tairbhe anois féin, cé go bhfuil a lán foclóirí beaga ag cur leis, agus b'iontach an tionscnamh é ar shaibhreas agus ar eágsúlacht lena linn. B'ionann an fháilte a bhí roimhe agus an fháilte a bhí roimh fhoclóir Uí Dhuinnín leathchéad bliain roimhe sin, agus is fiú súil a thabhairt fós ar shaothar an Duinnínigh féin. Ach tá gá anois le foclóir mór a d'oireann don aois nua agus a bhailíonn le chéile a bhfuil ann d'fhocail agus de théarmaí nua-chumtha.

Mothóimid rudaí éigin uainn, áfach. Is amhlaidh atá pearsantacht ag na seanfhoclóirí ba dheacair a fháil sna cinn is nua. Scríobh de Bhaldraithe féin go grinn agus go tuisceanach faoi shaothar sainiúil an Duinnínigh; tá blas ar leith ar a shaothar féin freisin. Gaeilge na Gaeltachta a bhí aige féin agus ag cuid dá chúntóirí, rud a d'fhág blas nádúrtha bríomhar ar na samplaí, cé nach raibh a bhac sin ar an bhfoireann dul i ngleic leis an saol nua. Ní i gcónaí atá na samplaí céanna faoi chuing an Chaighdeáin ach oiread. Seo cuid den iontráil don fhocal *lose*:

2. To lose one's way, to lose oneself, to get lost, dul amú, ar seachrán, ar strae. **To lose oneself, to be lost, in the crowd**, dul amú sa slua; dul as radharc i measc an tslua. *Lost in amazement*, siotha le barr allachta. **I lost sight of him**, (i) chuaigh sé ó radharc orm; (ii) ní bhfuairéas tasc ná tuairisc air (uaidh sin amach). **3. Cuirim** (mo chuid aimsire) amú; tá (mo dhua) in aisce agam; diomlaím (mo chuid aimsire). **There was no time to lose**, níor thráth faillí é. **The joke was lost on him**, níor aithnigh sé an greann. *Advice is lost on him*, saothar in aisce a bheith ag iarraidh comhairle a chur air.

Sin foclóir ab fhiú a shlogadh. Is dócha, áfach, nach í Gaeilge an aois óig san aonú haois is fiche í.

Bíonn foclóirí nua ag brath a bheag nó a mhór ar ar tháinig rompu, agus is cosúil gur mar sin a bheidh an scéal ag Tionscadal an Fhoclóra Béarla-Gaeilge. Teach siúil is ea gach foclóir agus glór na sinsear le cloisteáil ann. Ach tá an teanga ag athrú mar atá an saol ag athrú, agus feicimid cén chuma a bheidh ar an Tionscadal dá bharr.

An Eoraip

Irish is extending its European reach, chiefly through the EU bureaucracy. Translators are wanted, and the language has its place in academia. But perhaps it is time for something more.

Tá greim á fháil ag an nGaeilge ar chúrsaí cléireachais san Aontas Eorpach, rud a chuirfidh le tábhacht na teanga sa bhaile maidir le fostaíocht. Dá mhéad post atá le fáil trí Ghaeilge is ea is fearr, agus is fearrde fós an scéal taobh Eorpach a bheith air.

Tá comórtas oscailte ag Oifig Roghnúcháin Pearsanra an Chomhphobail Eorpaigh i gcomhair Léitheoirí Profaí le Gaeilge. Níl a fhios ag *An Lúibín* arbh áil le haon duine atá á léamh seo an deis a thapú, ach ba é 21 Bealtaine 2007 an spriocdháta. Bheadh ort a bheith i do shaoránach de bhallstát den Aontas Eorpach.

Níor mhór duit dioplóma tríú leibhéal a bheith agat, sin nó dioplóma ardteiste agus cleachtadh gairmiúil trí bliana nó os a chionn, agus níor mhór duit scoth Gaeilge a bheith agat (cumas cainteora dhúchais) chomh maith le heolas maith ar Bhéarla, ar Fhraincis nó ar Ghearmáinis. (Níorbh olc an rud do na hÉireannaigh teanga seachas Gaeilge agus Béarla a bheith acu; tá an Ghearmáinis, mar shampla, ag éirí níos tábhachtaí san AE, ní nach ionadh ó thaobh na staire agus na tráchtála de.)

Tá an tAontas Eorpach ag iarraidh an t-aos óg a mhealladh chun aistriú na dteangacha. Ar 14 Samhain 2007 beidh comórtas ann do dhaltáí ó mheánscoileanna ar fud na hEorpa agus Éire san áireamh.

Beidh téacs áirithe acu sa teanga is rogha leo as na 23 teanga oifigiúil de chuid an Aontais Eorpaigh agus í le haistriú go ceann eile de na teangacha sin. Aistritheoirí ón AE a dhéanfaidh an measúnú, agus caithfidh buaiteoir amháin as gach tír dhá lá sa Bhruiséal ag fáil eolais ar an AE agus ar a sheirbhís aistritheoireachta.

Féach:

<http://ec.europa.eu/translatores>

www.examiner.ie

Ní fada ó d'fhógair an tAire Gnóthaí Pobail Tuaithe agus Gaeltachta go raibh deontas €5,850 le dáileadh ar Chomhdháil Eorpach na Gaeilge. Beidh an Chomhdháil ar siúl ar 15-17 Meitheamh 2007 i bhFrankfurt na Gearmáine, agus beidh eagraíochtaí ó Éirinn ann - Foras na Gaeilge, Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge, Oideas Gael agus Glór na nGael.

An beagán Eorpach a chuala trácht ar an *Irish language* cheapfadh a bhformhór gur canúint den Bhéarla í. Ach tá baicle ann agus fios a mhalairte acu, cuid acu sna hollscoileanna agus cuid in áiteanna eile. Beidh a rian sin ar an gComhdháil, mar is léir óna leanann: Cumann Gaelach an Lucsamburga; Philips-Universität, Keltologie, Marburg; Albert-Ludwigs-Universität, Freiburg; Deutsch-Irische Gesellschaft Rhein-Main, Frankfurt – agus ní hé sin deireadh an liosta.

Is iomaí sprioc a chaithfear a bhaint amach sula mbeidh an Ghaeilge 'sábháilte,' agus cé nach bhfuil locht ar bith againn ar chomhdhálacha ní féidir a shéanadh sa chás seo gur lucht léinn atá chun tosaigh. Seo sprioc áisiúil eile: roinnt shuntasach de chomhlachtaí tráchtála a bheith á rith trí Ghaeilge i gceann fiche bliain agus baint acu le margadh na hEorpa.

Sinsir

Stolen aboriginal remains have been returned to Tasmania; and an international study states that the indigenous peoples of Australia and Papua New Guinea are descendants of the first great dispersion from Africa over 100,000 years ago.

Tá dhá bhosca tagtha ar ais go dtí Tasmáin na hAstráile, agus cnámha iontu a bhaineann leis na Bundúchasaigh a cuireadh in uaigheanna gan leac ag Wybalena ar Oileán Flinders. Chuaigh siad i gcré ann sa chéad chuid den 19ú haois, nuair a bhí bunáite na mBundúchasach a mhair tar éis na *Native wars* díbrithe ón Tasmáin féin. An fear a raibh an teideal 'Cosantóir na mBundúchasach' air, George Augustus Robinson, bhain sé na coirp aníos agus thug na cnámha do dhaoine a raibh suim acu ina leithéidí.

Tháinig cuid díobh chomh fada le hIarsmalann an Dúlra i Londain, áit a rinneadh tástáil DNA orthu le déanaí. Anois tá na hiarsmaí go léir i seilbh na mBundúchasach arís, tar éis do Lárionad Bundúchasach na Tasmáine a bheith ag iarraidh iad a fháil ar ais le breis is fiche bliain. Cuireadh fáilte rompu le deasghnáth traidisiúnta deataigh, agus cumhracht na nduilleog dóite á nascadh arís lena ndúchas. Níl deireadh fós leis an troid: tá cnámha eile i seilbh Oxford agus Chambridge.

Deir staidéar idirnáisiúnta gur shroich sinsir na mBundúchasach agus mhuintir Phapua Nua-Ghuine an taobh seo den domhan idir 50,000 agus 70,000 bliain ó shin. Tháinig a sinsir amach leis an imirce mhór ón Afraic Thoir a tharla idir 100,000 agus 150,000 bliain ó shin. Scaip *homo sapiens* tríd an Meán-Oirthear agus tríd an India ar dtús agus trí gach taobh eile den domhan ina dhiaidh sin.

Chomh déanach le 8,000 bliain ó shin bhí droim talún idir an Nua-Ghuine agus an Astráil a lig do dhaoine teacht aduaidh. Is dócha gur timpeall 30,000 bliain ó shin a tháinig an dream is déanaí chun na hAstráile. Seo dúchas leanúnach nach bhfuil a leithéid le fáil i réigiún ar bith eile.

Mura mian leat *An Lúibín* a fháil, cuir teachtaireacht dá réir chun: colger@melbpc.org.au

If you do not want to receive further editions of this newsletter, please send a message accordingly to colger@melbpc.org.au